

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені АДМІРАЛА МАКАРОВА

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 18

Миколаїв
2025

Редакційна колегія збірника:

Берестнєв В. Б., заслужений тренер (Миколаїв);
Бобіна О. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Гогоренко О. В., канд. філол. наук (Миколаїв);
Деркач В. М., заслужений тренер, канд. наук
з фіз. виховання та спорту, доц. (Миколаїв);
Карсканова С. В., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Коваль С. С., канд. фіз.-мат. наук, доц. (Миколаїв);
Матвієнко Л. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Матійко О. В., заслужений діяч мистецтв (Миколаїв);
Міняйлова А. В., канд. пед. наук, доц. (Миколаїв);
Наливайко В. С., канд. техн. наук, проф. (Миколаїв);
Трибулькевич К. Г., д-р пед. наук, доц. (Київ);
Філатова О. С., д-р філол. наук, проф. (Миколаїв);
Філіппова Н. М., канд. філол. наук, проф. (Миколаїв);
Чугуєва І. Є., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Шаповалова І. В., канд. філос. наук, доц. (Миколаїв)

Відповідальний за випуск: **Бобіна О. В.**

*Друкується за рішенням Вченої ради
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
(протокол № 4 від 26.11.2025 р.)*

Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. — Випуск 18. —
Г 94 Миколаїв : Іліон, 2025. — 156 с.

У віснику опубліковані статті, що узагальнюють досвід роботи та результати досліджень у сфері вищої освіти та інших галузях знань. Основні рубрики вісника відповідають напрямам гуманітарної підготовки та соціально-гуманітарної освіти, яка здійснюється Навчально-науковим гуманітарним інститутом Національного університету кораблебудування. Вісник розрахований на викладачів, наукових працівників, фахівців, молодих науковців у сфері вищої освіти.

УДК 001(062.552)

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2025

УДК 376:37.048

Кравчук О. Ю.

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та філософії, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), olha.kravchuk@nuos.edu.ua

Райковська В. М.

директор комунальної установи «Великомихайлівський інклюзивно-ресурсний центр» Великомихайлівської селищної ради Роздільнянського району Одеської області (Україна, Велика Михайлівка, Одеська область), vm_irc@ukr.net

ПРОФОРІЄНТАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ: МІЖГАЛУЗЕВИЙ ПІДХІД, ІНДИВІДУАЛЬНА ПІДТРИМКА ТА ІНКЛЮЗИВНІ ТРАЄКТОРІЇ РОЗВИТКУ

Стаття охоплює теоретичні основи, методи оцінювання здібностей, моделі співпраці між школами, сім'ями та роботодавцями, а також практичні рекомендації щодо реалізації ІПР та стажувань. В роботі підкреслюється потреба системної політики інклюзії та моніторингу результатів для підвищення доступності та ефективності профорієнтаційних траєкторій для дітей з ОП.

Ключові слова: профорієнтація, індивідуалізований план розвитку, інклюзія, міждисциплінарні команди, адаптивні навчальні практики, працевлаштування дітей з особливими потребами.

Профорієнтація дітей з особливими потребами – міжгалузевий підхід, індивідуальна підтримка та інклюзивні траєкторії розвитку формує концептуально єдину картину, в якій міжгалузевий підхід виступає основою для інтеграції зусиль педагогів, психологів, дефектологів, соціальних працівників, кар'єрних консультантів та роботодавців. В рамках цієї карти акцент робиться на індивідуалізованій підтримці кожної дитини через впровадження індивідуалізованого плану розвитку (ІПР), який фіксує цілі, завдання та ресурси, що відповідають її унікальним здібностям, можливостям і обмеженням, причому ІПР розглядається як динамічний документ, що корегується відповідно до етапів навчання та змін на ринку праці.

Індивідуалізація разом з інклюзією забезпечують рівні можливості для всіх дітей у навчальному процесі та працевлаштуванні, оскільки інклюзія розглядається як системний принцип підтримки, що включає адаптовані освітні матеріали, доступ до технологій підтримки та формування дружнього робочого середовища, де кожен учень може розвивати свої компетенції та будувати довгострокову траєкторію кар'єри [1].

У теоретичному плані ключову роль відіграють концепції індивідуалізації освіти та профорієнтації, ідея системної інклюзії як гарантії рівних можливостей у навчанні, працевлаштуванні та соціальній інтеграції, а також обґрунтування потреби у міждисциплінарних командах, які включають психологів, дефектологів, соціальних працівників, педагогів та кар'єрних консультантів; такий міждисциплінарний підхід дозволяє забезпечити цілісний підхід до розвитку компетенцій, визначення слабких і сильних сторін дитини, а також врахувати соціальні та економічні умови, які впливають на її майбутню професійну траєкторію.

Важливою метою профорієнтації є не лише отримання першої роботи, але й забезпечення тривалої професійної траєкторії та самостійності, що досягається через інтеграцію освіти та трудових практик із соціальними послугами та підтримкою на робочому місці.

Методологічно у статті розглядаються оцінювання здібностей та інтересів за допомогою адаптивних інструментів, які враховують сенсорні, когнітивні та комунікативні особливості, що властиві дітям з ООП, після чого формується ІПР, що відображає відповідність між змістом освіти, майбутніми професійними завданнями та можливостями на ринку праці; окрему увагу приділено практичній підготовці та стажуванням у партнерстві з роботодавцями, де створюються безпечні та інклюзивні умови праці, впроваджуються наставництво, зворотний зв'язок та моніторинг безпеки.

Регламент взаємодії учасників – регулярні зустрічі з участю батьків, педагогів, соціальних працівників та роботодавців; використання цифрових платформ для спільної роботи над ІПР та відстеження прогресу також входять до числа ключових механізмів реалізації.

Моніторинг та оцінювання ефективності реалізуються через розробку системи індикаторів якості освіти, рівня працевлаштування, тривалості трудових відносин та рівня самостійності; застосовуються змішані методи оцінювання, включаючи квадрантні звіти, опитувальники та трекінг випускників, що дозволяє відслідковувати динаміку розвитку дитини та коригувати програму відповідно до отриманих даних [1].

Ключові фактори успіху включають ранню діагностику здібностей та потреб, індивідуалізовані плани розвитку з адаптивними навчальними матеріалами та диференційованими завданнями,

можливості практичної підготовки та реального досвіду через стажування, соціальні підприємства та партнерські угоди з роботодавцями, а також адаптацію робочого середовища та системи підтримки на робочому місці з наставництвом, гнучким графіком та ергономічними та сенсорними адаптаціями.

Роль міждисциплінарної команди у забезпеченні цілісності програми та мінімізації ризиків ізоляції залишається критичною, оскільки такий підхід дозволяє краще узгодити освітні та професійні траєкторії, знижувати витрати на реабілітацію та повторний вихід на ринок праці, а також підвищувати рівень довіри між сім'ями, школами та роботодавцями [2].

В контексті ринку праці системна взаємодія між освітніми закладами та роботодавцями підвищує шанси на тривале працевлаштування та соціальну інтеграцію, зменшує витрати на реабілітацію та повторний вихід на ринок праці, а дотримання етичних та правових норм, зокрема захист прав дитини з ООП, конфіденційність та забезпечення рівних можливостей, залишаються пріоритетами [3].

Висновки та рекомендації спрямовані на формування політики та практики: на регіональному рівні запроваджуються стандарти інклюзії в освіті та працевлаштуванні, забезпечується фінансування на рівні місцевих бюджетів для служб підтримки та обладнання освітніх центрів, створюються при школах та університетах міждисциплінарні центри профорієнтації, підвищується кваліфікація педаго-

гів, психологів, соціальних працівників та фахівців з кар'єрного консультування щодо потреб учнів з ОП, впровадження модулів з інклюзії та міжгалузевого партнерства, формалізуються програми стажувань та наставництва для роботодавців, впроваджується система моніторингу з конкретними показниками ефективності та довготривалими дослідженнями, а також розглядаються майбутні дослідження, що охоплюють культурні та регіональні відмінності, вплив ресурсної бази та політик на різних контекстах; розвиток методик оцінювання довгострокових результатів профорієнтації для дітей з ОП та порівняння між різними контекстами з метою підвищення загальної валідності та застосовності висновків.

Література

1. Бистрова Ю. О. (2014). Модель комплексного забезпечення соціалізації дітей з психофізичними порушеннями в умовах експериментально-освітнього округу інклюзивного навчання. *Наук. часоп. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спец. психологія*. Вип. 26. С. 290–293.
2. Дивнич Л. (2016). Соціалізація дитини з особливими потребами. *Соціальний педагог*. № 2. С. 34–37.
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.1991 № 1060-XII (із змінами та доповненнями станом на 2024 рік). *Офіційний вісник України*. 1991. № 39. Ст. 176. – Національне правове регулювання інклюзії та профорієнтації у освіті.
4. Колупаєва А., Таранченко О. (2019). Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навч.-метод. посіб. Харків. С. 65–80.

Kravchuk O., Associate Professor of the Department of Social and Humanitarian Sciences and Philosophie, Educational and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), olha.kravchuk@nuos.edu.ua

Raikovska V. M., Director of the Communal Institution «Velykomykhailivskyi Inclusive Resource Center» of the Velyka Mykhailivka Settlement Council (Ukraine, Velyka Mykhailivka, Odesa region), vm_irc@ukr.net

CAREER GUIDANCE FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS: AN INTERDISCIPLINARY APPROACH, INDIVIDUAL SUPPORT, AND INCLUSIVE DEVELOPMENT TRAJECTORIES

The article covers theoretical foundations, methods for assessing abilities, and models of collaboration among schools, families, and employers, as well as practical recommendations for implementing an Individual Development Plan (IDP) and work-based learning opportunities. The study emphasizes the need for systemic inclusion policies and monitoring of outcomes to enhance access to and effectiveness of career guidance trajectories for children with special needs.

Key words: career guidance, Individual Development Plan (IDP), inclusion, interdisciplinary teams, adaptive educational practices, employment outcomes for children with special needs.

ЗМІСТ

ІНКЛЮЗІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	4
<i>Бережник О. В., Коренева Ю. П.</i> Емоційна грамотність як чинник збереження психологічного здоров'я студентської молоді в умовах соціальної нестабільності.....	6
<i>Білокамінська Л. А., Чугуєва І. Є.</i> Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінок.....	8
<i>Демкова Н. Ю., Рогальська-Яблонська І. П.</i> Особливості адаптації дітей шестирічного віку до навчальної діяльності	10
<i>Дігтяренко В. Ю., Литвиненко І. С.</i> Захисні механізми психіки в умовах стресових ситуацій.....	12
<i>Заїка Г. О., Олексюк О. М.</i> Соціально-психологічна робота з жінками, які стали жертвами домашнього насильства.....	14
<i>Карсканова С. В., Прийма О. М.</i> Особливості сепарації підлітків з особливими освітніми потребами.....	16
<i>Карсканова С. В., Ніязов Р. В.</i> Вибір стратегій поведінки особистості при внутрішньоособистому конфлікті.....	18
<i>Кравчук О. Ю.</i> Інклюзивне освітнє середовище в закладах вищої освіти: концепції, виклики та траєкторії розвитку	21
<i>Кравчук О. Ю.</i> Штучний інтелект як інструмент підтримки практики психологів у роботі з інклюзивними учнями.....	23
<i>Кравчук О. Ю., Новікова Г.</i> Інклюзивні підходи до психосоціальної підтримки підлітків: адаптація до різних потреб та контекстів	25
<i>Кравчук О. Ю., Райковська В. М.</i> Профорієнтація дітей з особливими потребами: міжгалузевий підхід, індивідуальна підтримка та інклюзивні траєкторії розвитку.....	27
<i>Кравчук О. Ю., Ускова О. М.</i> Моніторинг розвитку соціальних навичок за допомогою ШІ: приватність, етика та інтерпретація результатів	29
<i>Кравчук О. Ю., Христиановська Л. А.</i> Роль сім'ї та партнерського оточення в процесі психологічної реабілітації жінок	31
<i>Курчатова А. В.</i> Теоретико-методологічні підходи розкриття механізмів реалізації супервізії в інклюзивній освіті.....	33
<i>Ларченко І. В., Богданова О. В.</i> Інноваційні тенденції та впровадження технологій штучного інтелекту у вищій освіті.....	35

Ларченко І. В., Іщенко О. А.	Модераційний ефект емоційного інтелекту у збереженні автономної мотивації студентів в умовах стресогенності.....	38
Ларченко І. В., Іщенко Я. П.	Взаємозалежність когнітивних та емоційних процесів у стані довготривалого стресу в осіб, що мешкають у прифронтових зонах.....	40
Литвиненко І. С.	Послуга раннього втручання – перша сходинка інклюзії.....	43
Литвиненко І. С., Гончарова О. О.	Емоційне вигорання працівників гуманітарної сфери та представників допомагаючих професій в контексті ургентного реагування	44
Литвиненко І. С., Джигота Е. В.	Деякі аспекти психологічної допомоги військовим після повернення з зони бойових дій засобами арттерапії.....	47
Литвиненко І. С., Малюжеко М. В.	Формування пізнавальної мотивації у дітей молодшого шкільного віку	49
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Вплив соціальних мереж на формування ціннісно-сислової сфери особистості.....	51
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Соціальні мережі як середовище конструювання ідентичності та ціннісних пріоритетів.....	53
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Особливості ментального здоров'я жінки у перинатальний період	55
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Психологічні особливості адаптації до вагітності та подолання ознак посттравматичного стресового розладу, отриманого внаслідок пережитих психотравмуючих ситуацій.....	57
Михальченко Н. В.	Складові готовності майбутніх вчителів початкових класів до розвитку рефлексії учнів в умовах інклюзивного навчання	60
Михальченко Н. В., Криницька О. О.	Психологічна підтримка осіб, які пережили травматичні події: комплексний аналіз методів, ефективності та факторів впливу	63
Михальченко Н. В., Михальченко І. В.	Симптоми професійного вигорання педагогів та фахівців	65
Мірзоян К. О.	Взаємозв'язок самооцінки та рівня самоактуалізації у творчих особистостей.....	68
Мочалова О. В.	Особливості розвитку пізнавальних процесів дітей дошкільного віку з порушенням інтелектуального розвитку.....	69
Олексюк О. М., Корнієнко В. А.	Особливості проявів ПТСР у військових і шляхи запобігання.....	71
Прасол Д. В.	Характер і причини визначення інвалідності серед осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають освіти за умови інклюзивного навчання.....	73
Сінченко В. М., Коренева Ю. П.	Майндфулнес-практики як засіб збереження психоемоційної стійкості у волонтерській діяльності в умовах воєнного часу	75
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Вплив професійного іміджу на ефективність консультативної діяльності психолога	77
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Імідж психолога як чинник успішної професійної реалізації	79

Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти.....	81
Тур О. В.	Управління інклюзією у закладах вищої освіти: стратегії формування інклюзивної культури та їх вплив на результативність закладу освіти.....	82
Чугуєва І. Є., Мачечук Н. В.	Психологічні чинники соціальної реінтеграції учасників бойових дій	84
Яблонський А. І., Савицький О. В.	Теоретичні підходи до вивчення бойового стресу у військовослужбовців.....	86

МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Бєляков Д.	Імператорський Новоросійський університет – метеорологічна перлина Північного Причорномор'я.....	89
Галєєва М.	Психологічна допомога сім'ям загиблих воїнів.....	91
Гей С. П.	Грецькі топоніми Північного Причорномор'я: історико-лінгвістичний аспект	92
Гранченко М. В., Хрящевська Л. М.	Відкриття перших закладів освіти в Одесі (1794–1830-ті рр.)	95
Коваль Г. П., Ляшенко І. О.	Висвітлення моментів життя караїмів Одеси на сторінках газети «Одесские Новости» в кінці XIX – на початку XX ст.	96
Костирко Т. М.	Штучний інтелект як інструмент збереження культурної спадщини університетів.....	97
Нефьодов Д.	Освітнє та громадське значення історичного краєзнавства в сучасних вітчизняних закладах освіти	99
Рижева Н., Довбня В.	Пам'яткоохоронна діяльність на території Миколаївської області (2000–2019 рр.).....	101
Рижева Н., Михайлов М.	Культурні взаємовпливи у декоративному оздобленні піхов мечів Київської Русі	102
Семешин Е.	До біографії Валерії Містюк: Уродженка Миколаєва в історії радянської психології.....	104
Сергієва Ю. С., Матвієнко Л. В.	Експерименти на Засільському цукровому заводі: історичний екскурс.....	105
Тернович Б. П.	Голокост на Миколаївщині.....	106
Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти: теоретичний аналіз	107
Філенко А., Нефьодов Д.	Західна історіографія господарської реформи у СРСР 1965 р.	108
Фьольдварі Шандор.	Український газ під Чорним морем і перспективи турецьких інвестицій	111
Шевченко А.	Становлення землеробства у Буджаку на початку XIX ст.	112
Шевчук В.	Український націонал-комунізм 1918–1921 рр.: історіографічний та джерелознавчий аналіз	114

ДИЗАЙН

Данильченко Н. В., Гавловська Д. А.	Сучасні концепції в проектуванні дизайну плавучих будинків	116
Матійко Н. О., Бєлосвіт Я. О.	Управління дизайном в епоху цифрових технологій: синергія комп'ютерної графіки та креативних процесів.....	118
Матійко О. В., Обухова В. О.	Сучасні текстильні матеріали в інтер'єрних макетах: імітація оббивки і декоративних елементів.....	119
Портнов Д., Атанова Є.	Значення академічного рисунка у формуванні конструктивного мислення майбутніх дизайнерів.....	121

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ**Вакуліна Л. М., Лагерний Д. І.**

Фізичне виховання як компонента патріотичного формування молоді 123

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ**Бобіна О. В.** Як працює Гуманітарний інститут на четвертий рік Великої війни 126**Валуєва Ю. А., Чурсіна А. О., Шаповалова І. В.**

Розвиток освіти південної України у XIX–XX ст. 130

Васильєва В. В., Лукашик В. І., Шаповалова І. В.

Війна і психічне здоров'я українців в умовах воєнного стану 132

Волкотрубенко Є. О., Шаповалова І. В.Еволюція портової інфраструктури Миколаївщини
як чинник економічного зростання південного регіону 135**Запесочний Н. О., Шаповалова І. В.**Розвиток суднобудівної промисловості Миколаївщини:
історичний вимір та сучасні перспективи 136**Залізко А. С., Шаповалова І. В.**Формування багатонаціонального культурного середовища
Північного Причорномор'я (кінець XVIII ст. – XIX ст.) 138**Корольова Т. М., Кравчук О. Ю.**Психологічні чинники медіаграмотності як елемент соціальної
компетентності індивіда 140**Михальченко Н. В., Молчанова О. М.**Готовність майбутніх вчителів початкових класів
до організації навчальної діяльності молодших школярів 141**Моїсеєнков А. В., Шаповалова І. В.** Особливості соціально-економічного життя

Північного Причорномор'я у період 1917–1921 рр. 144

Надточій І. В.Взаємодія медицини та освіти у реалізації програм раннього
втручання у розвиток дитини 146

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ 154

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ 155